

L'època de les catedrals

L ambiciós projecte de transformació del Museu d'Art de Catalunya —installat al Palau Nacional de Montjuïc, de Barcelona—, que fatalment comportava la clausura del vell edifici i el trasllat i allotjament dels valuosos fons en seus provisionals, va fer possible l'organització a Girona d'un cicle de tres exposicions d'art absolutament excepcionals, un cicle que difícilment es repetirà mai més: *Tresors del Museu d'Art de Catalunya*.

Suara, del juliol de 1988 al setembre de 1989, ha tocat el torn a les col·leccions d'art medieval, i la mostra *L'època de les catedrals* n'ha servit un esplèndid repertori que abraça dels segles XII a' XV.

L'època de les catedrals exhibeix un riquíssim conjunt de gairebé cent cinquanta peces que reflecteixen el contingut dels «tresors» d'art romànic i gòtic del Museu d'Art de Catalunya. La selecció n'ha volgut il·lustrar la diversitat d'aspectes: de tècniques, de funcionalitats, d'iconografia, d'estils o d'origens geogràfics...

Amb *L'època de les catedrals*, durant més d'un any els ciutadans de Girona —i els forasters que visitaven la ciutat, potser atrets per l'avinentesa de la gran mostra, precisament— han tingut l'insòlit privilegi d'accedir als «tresors» d'art medieval del primer museu del país «sense moure's de casa». D'altra banda, el recorregut de la mostra no podia decebre els interessos de cap visitant: *L'època de les catedrals* ha aplegat un conjunt copiós —però no pas acumulatiu ni feixuc— d'obres variades, sempre suggestives, sovint famoses, i en algun cas realment espectaculars. Per òbvies raons d'espai, aquí deixarem constància només d'un comprimit apunt del seu esplèndid contingut, tanmateix suficient per prestigiar qualsevol museu o exposició.

Limitant-nos a les peces més destacades, s'haurà de reconèixer en primer lloc que, no obstant les objectives dificultats tècniques del trasllat i exhibició de certs tipus de materials «delicats», s'ha comptat amb una bona il·lustració de la pintura dels segles XII-XIII existent al Museu. D'entre els murals al fresc, per exemple, sobresurten els de Sant Pere d'Àger o del castell d'Orcau, i, d'entre els treballs al tremp, el frontal de l'*Apostolat* d'Urgell, els de Baltarga i Toses, o encara la biga de la *Passió*. Igualment, a propòsit dels esmalts i de l'orfebria —un nucli poc conegut de les col·leccions—, cal recordar el bàcul de *Mondoñedo*. Respecte a l'escultura d'aquestes segles, en fi, escelleixen les talles polícromades de la *Majestat Batlló* —una de les «gemmes» tant de la mostra com del mateix Museu— o de la *Verge del Davallament de Durro*, o de les *Marededús* de Ger i de Covet...

La pintura gòtica del tres-cents hi és representada amb peces tan cabdals del Museu d'Art de Catalunya, i tan exquisides, com la *Verge* amb el Nen, de Pere Serra —procedent de la Seu de Tortosa—, sense oblidar el retaule d'Estanyol o el compartiment amb l'Anunciació i l'Epifania d'Arnau Bassa. Altres pintures de renom exposades a Girona són les de Lluís Borrassà i de Bernat Martorell, ja quatrecentistes, o el mític Sant Jordi de Jaume Huguet —exhibit amb honors especials—, o les taules de Bartolomé Bermejo i del mestre de la Seu d'Urgell/Canapost, en la darrera de la centúria... En relació a l'escultura dels segles XIV-XV, esmentem almenys la *Marededús* d'alabastre de Sallent de Sanaüja, l'*Apòstol* de Poblet o el *Diaconat* de Sant Esteve de Tredós, el relleu del cercle de Jaume Cascalls procedent de Castelló de Farfanya, i el preciós ivori francès amb una verge sedent.

Per poder acollir amb plena garantia mostres temporals de les proporcions i valors de *L'època de les catedrals* —de l'enter cicle *Tresors del Museu d'Art de Catalunya*—, el Museu d'Història de la Ciutat de Girona ha ampliat els seus espais d'exposició i els ha condicionat tant amb equipaments d'infraestructura —sistemes de seguretat, de climatització i d'il·luminació— com amb elements de muntatge. Ara, de fet, l'edifici gironí del carrer de la Força s'ha convertit en un dels pocs centres museístics del país —inclosos els de Barcelona— que compta amb instal·lacions adequades per a exposicions d'aquesta entitat.

I remarquem també, en fi, que l'exposició *L'època de les catedrals* ha estat servida amb un muntatge auster, agradable i eficaç, globalment satisfactori a desgrat d'inconvenients puntuals i menors. Amb òptim criteri, s'ha orientat a donar el màxim protagonisme a les obres —sense renunciar per això a algun episodi d'ardit efectisme en l'ús del color i de la il·luminació—, a disposar les peces sense atapeïments i a presentar-les amb simplicitat. Així, hi ha guanyat la «presència» de les mateixes obres i se n'ha facilitat una visió còmoda i lliure als visitants.

El sidral del Federal

L' *Empordà Federal* se n'ha anat al calaix. Ha aclucat els ulls, després de dos anys i quatre mesos de vida activa, lliure i polèmica, l'intent més seriós d'aproximar-se a la realitat social, política i cultural de l'Alt Empordà des de les planes d'un periòdic mensual fet a Figueres i per gent de confiança. *L'Empordà Federal*, una revista d'opinió, flagell i suplici de convergents, acaba de finalitzar la seva primera reencarnació democràtica. I encara que se'ns parli des de l'editorial del darrer número, de replantejar-lo sense pressa, de tornar a la palestra amb nous projectes, etc., els qui hem seguit l'aventura de prop col·laborant-hi regularment, imaginem que, malauradament, el punt i a part que ens anuncia la veu gastada i la molt subtil ploma de Rafael Pascuet serà definitiu.

Per quins set sous s'ha evaporat un periòdic que, de mica en mica, s'havia creat una clientela efectiva?, Per què s'ha volatilitzat una publicació, la viabilitat empresarial de la qual semblava prou assegurada? Als cenacles intel·lectuals i populars de Figueres, les anteriors qüestions troben respostes de tota mena. Diuen els uns que la discrepància radical de criteris entre el buró del PSC del carrer de Vilafant i el cos de redacció de l'EF on figurava Romero, el dissident de la línia del partit, n'ha precipitat l'òbit: la «Nomenklatura» volia un EF polític, i la redacció en canvi s'inclinava per un contingut majoritàriament cultural. Tanmateix, però, els entesos acusen el periòdic de sectari, d'escandalosament pro-socialista, de poc plural i obert a les elucubracions de la dreta. Això és com «La Parrala». Això és la cerimònia de la confusió amb sidral inclòs...

La postilla més singular que he sentit sobre el trànsit del Federal, és la de la mestressa de l'estanc on fins ara jo el comprava. La noia, sense cap malícia, sense segones intencions, parlant a raig de cor, desembrollà la troca amb un estil inimitable:

—Sap per què s'ha acabat l'*Empordà Federal*?— feu la mossa. S'ha acabat perquè era una revista per a intel·ligents. Vet aquí.

JOAQUIM GARRIGA

NARCÍS PIJOAN

Ripoll, 150 anys de progrés

Mil vuit-cents trenta-nou és un any carregat de significat històric per a Ripoll. Des de 1833, carlins i liberals lluitaven en la primera de les guerres que els havien d'enfrontar durant bona part de l'atzarós segle XIX. Ripoll, amb una llarga tradició manufacturera, no podia posar-se del costat dels carlins, defensors d'uns valors basats en el tradicionalisme i en un món rural que tard o d'hora havia de desaparèixer. Per aquesta raó, el 27 de maig de 1839, les tropes carlines destruïren la vila.

Aquesta desfeta, que s'havia commemorat al poble des de la darrereria del segle passat, fa que l'11 de setembre no sigui l'únic dia en què se celebra una derrota a Ripoll.

La commemoració del 27 de maig fou interrompuda durant el franquisme per les reticències davant tot el que sonés a llibertat, però retornà finalment amb l'arribada dels primers ajuntaments democràtics. Tanmateix, tot i la seva recuperació, mai no ha tingut una excessiva projecció popular, quedant reduïda, més sovint del que caldria, a uns quants actes protocolaris, sense massa ressò entre els ripollesos.

Enguany, però, en complir-se el 150è. aniversari, l'Ajuntament ha volgut donar-li un caire diferent. S'han organitzat un seguit d'actes, aplegats sota el nom de «RIPOLL, 150 ANYS DE PROGRÉS» i centrats en una exposició que recollia material inèdit (fotografies, documents...) sobre l'últim segle i mig d'història de la vila. En l'exposició, oberta des del 27 de maig fins a l'11 de juny, hi havia també un conjunt de peces d'arqueologia industrial, cedides pel Museu de la Ciència i de la Tècnica de Terrassa, que anaven des d'una màquina de vapor fins a un biscuter, passant per un teiègraf, un fonògraf o una televisió dels anys 50.

Tal com es diu en el catàleg de l'exposició, el que es pretenia no era tant recordar una vegada més la desfeta del 27 de maig de 1839, com demostrar, d'una banda, que Ripoll no ha quedat al marge de l'evolució viscuda aquest últim segle i mig, i de l'altra, que el paper històric de la vila no s'ha limitat al Monestir, l'ombra del qual de vegades resulta massa allargada.

L'altra cara del turisme

Sembla que cada any augmenta el nombre de turistes, a la costa i a l'interior, i sembla que les autoritats i els directes beneficiaris del turisme posen més alt el llistó cada temporada, és a dir, es tracta que vinguin més turistes i que deixin més diners.

De totes maneres, en començar la temporada d'estiu, cada any se senten veus (sindicats, bisbe, consells parroquials) que ens alerten sobre el fet turístic, tal com s'està desenvolupant a casa nostra. I es pregunten: els guanys econòmics, la millora d'una part de la nostra societat a costa de què es fa?, i a costa de qui?

Cada any els sindicats denuncien situacions irregulars que es donen en el sector turístic a casa nostra. Per exemple, denuncien l'explotació de treballadors temporers amb horaris excessius i en alguns casos sense descans setmanal; contractes irregulars; treball de menors d'edat sense cap garantia...

Situacions que concluen clarament l'esperit i la lletra dels Drets Humans. Uns drets humans que, després de molts anys d'ésser proclamats, ara conformen l'ordenament jurídic de la nostra vida col·lectiva. I tots hem de vetllar i treballar perquè la democràcia a casa nostra no sigui només una democràcia formal.

Al costat d'aquesta constatació n'hi ha d'altres tant o més greus, p.e. l'especulació del sòl (que és un bé públic); l'intent de privatització d'espais públics en benefici d'uns quants; la renúncia a determinats valors amb l'afany de fer diner ràpidament; etc.

Veient tot això, i amb els anys d'experiència turística que té Catalunya, pregunto: Voleu dir que no estem venent —encara ara— el país (persones i territori) per un plat de llentilles?

Troballa de monedes

Durant la primavera d'enguany s'ha portat a terme la primera campanya d'excavació arqueològica en diverses dependències del conjunt monàstic de Sant Pere de Rodes. L'equip responsable de les excavacions arqueològiques està format per Judit Llopart, Anna M. Puig, Gemma Vieyra, Josep Burch i Francesca Tió i la que signa aquesta columna.

Aquesta actuació s'engloba dins d'un ampli projecte d'estudis interdisciplinaris que tenen com a objectiu conèixer l'evolució històrico-arquitectònica d'aquest conjunt monumental. En aquesta primera fase es contemplava la intervenció en les dependències del Palau de l'Abat, Sagristies Noves i Refectori. L'excavació en extensió duta a terme en l'edifici conegut com a Palau de l'Abat, va propiciar la ja coneguda i important troballa monetària, ubicada en una de les estances de la planta baixa, i recolzada en un dels seus murs perimetrals, formant part d'un estrat de reompliment relacionat amb la fase inicial de construcció de l'edifici.

Les monedes aparegueren dins d'un pot ceràmic vidriat de color verd per fora, i marró a l'interior. El perfil d'aquest recipient és similar a la forma ceràmica coneguda amb el nom d'albarello, que té una àmplia perduració cronològica, abarcant diversos estils decoratius. El dipòsit monetari està format per 658 monedes, de les quals 348 són d'or i 320 de plata. És important assenyalar la curiosa disposició d'aquestes peces, ocupant les de plata la meitat inferior del recipient, mentre que les d'or anaven per sobre d'elles. El seu bon estat de conservació en el moment de la descoberta va sorprendre tots els components de l'equip que hi treballem. L'excel·lent aspecte de les peces sembla que s'ha d'explicar per la poca utilització, i la seva permanència durant més de 400 anys en un ambient tancat. Les primeres observacions han permès de datar-les, «grosso modo», de final del segle XV a principis del segle XVI, procedents, entre d'altres llocs, del regne de València, ciutat de Barcelona, regne de Portugal, regne de França, repúbliques italianes, estats vaticans i Hongria. Això no obstant, esperem que l'estudi exhaustiu i acurat d'aquest conjunt numismàtic permeti avançar en el coneixement de l'important conjunt monàstic de Sant Pere de Rodes.

SOFIA CASTILLO

SALOMÓ MARQUÈS

MONTSERRAT MATARÓ

HISTÒRIA

TREBALL

ARQUEOLOGIA